

Nye behandlingsmetoder i barnevernet gir resultater:

Utsatte barn i Oslo får be

På Vansjø Ungdomshjem har de lagt bort pekefingeren til fordel for omsorg og trygghet.

– De skal ikke være redde for at de må flyttes på grunn av ting de gjør. Vi trykker dem på det, sier avdelingsleder Anett Granstrøm ved Vansjø Ungdomshjem.

VANSJØ UNGDOMSHJEM

- ▣ En avdeling av Grepperød Barnevernsenter.
- ▣ Underlagt Barne- og familieetaten i Oslo.
- ▣ For gutter og jenter 12-16 år.
- ▣ 5 plasser for ungdom under omsorg, tvungen eller med foreldres samtykke.
- ▣ Grunnbemanning: Avdelingsleder pluss åtte miljøterapeuter i 100 prosent og seks våkne nattevakter i 40-70 prosent stilling.
- ▣ Åtte ukers turnus med vakter opp til 25 timer.
- ▣ Vanligvis to voksne på dagtid, tre på kveld og to på natt (en våken og en hvilende).
- ▣ Kan bemanne opp ved behov.
- ▣ De ansatte får veiledning av to psykologer i Barne- og familieetaten, en psykolog er på avdelingen tre ganger i uka.
- ▣ Både individuell veiledning og gruppeveiledning.

TEKST OG FOTO: MIA PAULSEN

Noen barnevernsbarn er sinte og rasende. De truer og ødelegger. Men inni seg er de små og redde.

Disse barna har ikke lært fellesskapsforståelse og har tilknytningsproblemer. Men møtt på rett måte kan barna lære seg å stole på voksne.

Når ungdommen aldri har lært om fellesskap, kan de ikke lære moral, forteller fagfolkene. De unge må først lære at noen kan bry seg om dem.

Grepperød Barnevernsenter, hvor Vansjø Ungdomshjem er en avdeling, satser aktivt på tilknytningsorientert miljøterapi.

Redsel skaper stress. Når ungdommer ankommer stressede og skremte til ungdomshjemmet er første bud å hjelpe dem å roe ned og fortelle dem at her, her er ditt hjem nå. Du er ønsket her, uansett hvordan du har det og hva du gjør.

MINDRE UTAGERING

Ungdommene føler seg ofte udugelige og skamfulle. De føler avmakt fordi de ikke klarer å følge regler, og trenger ikke å bli påført mer av slike følelser gjennom trening av konsekvens.

Overveldelse og stress kan komme til uttrykk i adferd.

– Ungdommene er som regel redde, men viser sinne. Vi må kunne se bak atferden, sier Anett.

DET FØRSTE FØRST: Ungdommen må først lære at noen kan bry seg om dem. Deretter kan de lære de andre tingene, forteller avdelingsleder Anett Granstrøm.

– Blir noen avslørt på mangler, kan det smelle. Vi unngår rigiditet og forsøker heller å være spørrende, tilføyer Fredrik.

De ansatte går på vergetrening for å

dre tilbud

lære å håndtere sin egen sikkerhet. Det er også nyttig for å være bevisst hvordan man kan stå og gå for å unngå å virke truende.

– Det må være mulig for ungdommene å komme seg ut av en situasjon de opplever som truende, sier Fredrik.

Den første tida på institusjonen får ungdommene ekstra tett oppfølging av

voksne, og ofte må de jobbe med døgnstruktur. Ungdommene får ikke servert forhåndsbestemte leggetider.

– Vi snakker om at de skal gå på skole, og spør ungdommen når det da er rimelig å legge seg. Som regel kommer det fornuftige svar. Å skape medeierskap på denne måten er mer krevende enn å bru-

ke konsekvenspedagogikk. Du må bruke kunnskapen din mer aktivt, og alltid vurdere hva du skal si, og når, sier Fredrik Tobiassen.

TÅLMODIG TILNÆRMING

«Arnt» (12) var sterkt preget av stress og uro da han kom til Vansjø. En middels

<< høy, forvirret gutt som de ansatte visste lite om.

Arnt hadde store problemer med døgnsstruktur da han ble akutt plassert på ungdomshjemmet. Han kunne holde seg våken mange netter og dager i strekk.

Avdelingen fikk tilført en ekstra miljøterapeut for å ta vare på Arnt. De voksne jobbet målbevisst og tålmodig med å innføre struktur. Vekket om morgenen, tilrettela for ro om kvelden. En miljøterapeut satt utenfor rommet, klar til dialog. Etter fem uker så miljøterapeutene positive endringer.

Ungguttene ville helst være alene, hadde gått lite på skole og hadde liten erfaring med å leke. Det var vanskelig å få tak i informasjon fra familien. Miljøterapeutene visste derfor lite om ham, og

” Det kan jo gå en kule varmt, og vi får lyst til å kjeft. En mulighet da er å gjøre et personalbytte.

Fredrik Tobiassen, miljøterapeut

måtte nærme seg Arnt gradvis og forsiktig.

Han ville ikke være med på skolen, til psykologen eller på legetime. Veiledning fra psykolog Are Skoglund i Barne- og familieetaten hjalp miljøterapeutene

ne å se på Arnt som en redd liten gutt, til tross for at han kunne være truende. Det meste var skremmende for guttungen.

Å leke med biler og lego var nytt for Arnt, men han lærte det etter hvert. Han deltok også i ballspill rundt huset, men

Psykolog Are Skoglund: – Disse barna trenger både

Mange års satsing i Oslo begynner å gi uttelling for barna vi ikke vil se.

Psykolog Are Skoglund i Oslos Barne- og familieetaten er ildsjelen som reiser rundt og veileder fagpersonalet ved kommunens barnevernsinstitusjoner. Vansjø er en institusjon som har mye veiledning og har kommet langt med å snu tankegangen om de barna som mange har gitt opp.

De har en barnegruppe med dystre framtidssikter. Mange vil havne i fengsel, uføretrygd er vanlig, og dødeligheten er fire ganger høyere enn blant andre unge.

Men det er håp for dem også, sier Are Skoglund.

IKKE SYKDOM

De er ikke syke. Men de har ikke lært å knytte seg til andre. De er under åttmåneders stadiet når det gjelder trygghetstype. Dermed mangler de evne til

menneskelig fellesskap, tilknytning og samarbeid.

Grunnleggende tilknytningsforstyrrelse er en mangel, ikke en diagnose, understreker Are Skoglund.

– Jeg tenker personlighetsutvikling, ikke behandling. Omsorgssvikt betyr erfaringer som barnet har gått glipp av. Dette kan bøtes på med miljøterapi, sier han.

Men det er en krevende form for miljøterapi. Barna trenger ivaretagende omsorg, stabilitet, trygghet og fellesskap over lang tid. De må behandles som spedbarn, ikke utsettes for regler og forventninger de ikke forstår og som bare øker stressnivået. Når de slår og ødelegger, skal de ha trøst. Dette bryter med mye av tankegangen i tradisjonell miljøterapi. Ofte har målet vært å lære barna konsekvensforståelse.

– Barna har vært sett på som harde, og blitt møtt med hardhet. Men de er vett-skremte og ikke i stand til å samarbeide, understreker Are Skoglund.

Illustrasjon: Else Sofie Ruud

DIFFERENSIERT TILKNYTNINGSORIENTERT MILJØTERAPI

- ▣ Praktiseres i Oslo kommunes barnevernsinstitusjoner.
- ▣ Målgruppe: barn som har manglende erfaring med trygghet og fellesskap.
- ▣ Første bud er å bygge opp trygghet og forståelse av menneskelig fellesskap.
- ▣ Ungdommens situasjon blir vurdert på HoNOSCA-skalaen (Health of the Nation Outcome Scales for Children and Adolescents).
- ▣ Skalaen tar for seg rus, språkproblemer, psykisk lidelse, sosiale og emosjonelle problemer.
- ▣ Også vurdering av funksjon på CGAS (Children's Global Assessment Scale).
- ▣ Observasjoner på avdeling og familiehistorikk om ungdommen inngår også i behandlingsgrunnlaget.

Kilde: Barne- og familieetaten, Oslo

klarte ikke å etablere noen kompisforhold med andre ungdommer. Etter seks måneders trening kunne han ta buss til Moss og toget til Oslo sammen med en miljøterapeut. Det måtte forberedes nøye med detaljert forhåndsinformasjon om hva som skulle skje.

Første gang på tur var stor stas.

Da Arnt flyttet, gikk han på skole.

Avdelingen og skolen hadde samarbeidet om et opplegg hvor Arnt kunne delta så mye han orket og trekke seg tilbake hvis det var nødvendig. Det viste seg at han var en nysgjerrig person som gjerne tok imot ny kunnskap.

Han var lei seg over å flytte, men han fikk med seg to miljøterapeuter over i den nye institusjonen som var med ham de første par månedene, og den positi-

psykiatri og barnevern

TRENGER MANGE

Å avhjelpe tilknytningsforstyrrelse tar mange år, og krever utholdenhet. De ansatte trenger å vite at det de gjør, hjelper på sikt.

– Den britiske psykologen Peter Fonagy har vist at barnepsykoanalyse virker. Men da er det snakk om fem ganger ukentlig i mange år og helt spesielle egenskaper hos terapeuten. Det gir håp, men du trenger en hær av psykologer. Det er også et problem at barna står i fare for å bli psykotiske når terapeuten drar på ferie, sier Are Skoglund.

BLE AVVIST AV BUP

Noen av barna har gått i terapi på barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk mens de har vært i barnevernsinstitusjon. Men det ga magre resultater. Barnevernet fikk gjerne beskjed om at barnet ikke var motivert. De dårligste barna ble stort

sett avvist av BUP fra 80-tallet og utover. BUP mente at behandlingen ikke virket, ifølge Skoglund.

– Men vi i barnevernet kan ikke si at

«psykiatri, det er ikke oss, det er BUP det», sier Skoglund.

BUP har svært få institusjonsplasser, og de er basert på at barna skal reise hjem i helgene. Men barnevernet har ikke økonomi til å la en institusjonsplass stå tom fem dager i uka for å gi barnet en plass når BUP stenger, påpeker Are Skoglund.

– Da er det bedre å flytte «psykiatrien» over gjerdet til oss, sier han.

Han ønsker at barnevernet og BUP skal gå sammen om å hjelpe denne barnegruppen.

– Behandling og omsorg kan ikke skilles fra hverandre når det gjelder disse barna, sier han.

mia.paulsen@lomedica.no

Are Skoglund

TILKNYTNINGSFORSTYRRELSE

- Grunnleggende tilknytningsforstyrrelse: Mangler opplevelse av trygghet og fellesskap, lite utviklet og svevende språk, mye skam, behov for å skjerme seg, tåler dårlig motgang.
- Hvis barnet har traumer på grunn av vold og overgrep, kan det i mange situasjoner bli trigget til selv å utøve vold.
- Alvorlig tilknytningsforstyrrelse: Barnet har tatt en familiestøttende rolle og lagt egen utvikling til side. Har dårlig selvfølelse og dypt savn etter trøst og støtte.
- Tematisk omsorgssvikt: Ved tabuer i familien. Har et funksjonelt språk, men har sterk ensomhetsfølelse. Unngåelsesstrategier kan være en stor byrde.

Kilde: Barne- og familieetaten, Oslo

ve utviklingen fortsatte. Arnt var en suksesshistorie.

Anett Granstrøm krysser fingre og håper at den gode utviklingen fortsetter.

MÅ LÆRE Å TRØSTE SEG SELV

Gå på skolen, komme hjem fra skolen. Ut, komme tilbake. Miljøterapeutene passer på å være der, unngå vansker for ungdommer som tåler overgangene dårlig.

Trøst og selvtrøst inngår i miljøterapien. Miljøterapeutene tar imot de triste tankene og forsøker å normalisere: Forteller ungdommen at dette er trist, men at det kommer til å bli bra. Å lære selvtrøst betyr å bli mer i stand til å ta vare på seg selv. Barnet må lære å kjenne fra den voksne at det vil gå bra, for å kunne ha tro på det selv.

Foreldrene er inkludert i behandlingen. For ungdommene er det viktig at de voksne snakker positivt om foreldrene deres.

Fredrik kjenner foreldre med det han kaller «ekstremt mangelfulle foreldreferdigheter». Likevel kan de ha noe å gi i samvær med barnet. For barnet er foreldrene viktige uansett.

– Vi voksne må tåle disse foreldrene også, sier Fredrik.

PERSONALET STØTTER HVERANDRE

– Hvor henter dere tålmodigheten fra?

– Det kan jo gå en kule varmt, og vi får lyst til å kjeft. En mulighet da er å gjøre et personalbytte. Vi legger også vekt på å

BARNEVERN I OSLO

- 15 bydeler og 15 barnevernskontor.
- Bydelsbarnevernet har egne tiltak.
- Barne- og familieetaten (BFE) har 11 langtidsinstitusjoner.
- Tre fosterhjemsnettverk.
- Institusjonene i BFE inkludert tilknyttede fosterhjem har omsorg for ca. 80 barn.
- Oslo bruker i tillegg en rekke private institusjoner.
- Totalt har BFE 177 kommunale plasser til spebarn, barn, unge og familier.
- 600 årsverk fordelt på 900 ansatte.

gi hverandre tilbakemelding hvis vi ser at noen mister tålmodigheten.

I evalueringsmøtet hver kveld diskuterer miljøterapeutene hvordan det har gått. Tema går fra logistikk og svidd lapskaus til god og dårlig miljøterapi. Kollegastøtte er vesentlig. Fredrik bruker Anett aktivt for utlufting og veiledning i det daglige. Andre har veiledning utenfra.

– Min lojalitet er hos ungdommen mer enn hos sjefen. Men før jeg er hjemme i Fredrikstad skal jeg være ferdig med vakt, sier Fredrik.

mia.paulsen@lomedica.no

PIZZA: Yndlingsmat for ungdommer uansett hvor de bor.

PÅMINNELSE: Her bor en bevisst ungdom.